

Н.В. Сабліна¹, О.Ю. Литовченко²¹Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, Україна²Харківський національний університет міського господарства імені О.М. Бекетова, Україна

МОДЕЛЮВАННЯ ПРОЦЕСУ УПРАВЛІННЯ ЗАБОРГОВАНІСТЮ В СИСТЕМІ АДМІНІСТРУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

В статті розглянуто актуальні аспекти управління дебіторською та кредиторською заборгованістю підприємства як передумови покращення платіжної дисципліни. Досліджено сутність управління заборгованістю в системі адміністрування фінансової діяльності підприємства, економічну природу дебіторської та кредиторської заборгованостей, переваги та недоліки формування дебіторської та кредиторської заборгованостей підприємства. Частина дебіторської та кредиторської заборгованості в процесі фінансово-господарської діяльності підприємства неминуха і повинна знаходитися в допустимих межах, відповідно, не спричиняти виникнення фінансових ризиків, які можуть стати причиною банкрутства підприємства. В статті наголошено на необхідності раціонального та обґрунтованого управління рівнем дебіторської та кредиторської заборгованості, оскільки це має прямий вплив на ефективне функціонування та розвиток підприємства, рівень його фінансових результатів та імідж серед підприємств-партнерів. Окреслено причини утворення та вплив на діяльність підприємств дебіторської та кредиторської заборгованості. Розглянуто фактори, що впливають на розмір кредиторської заборгованості. Досліджено та сформульовано основні задачі управління дебіторською та кредиторською заборгованістю підприємства. Досліджено та узагальнено систему заходів з управління дебіторською та кредиторською заборгованістю підприємства. Авторами зазначено, що ефективність управління дебіторською та кредиторською заборгованостями на підприємстві потребує формування певної моделі менеджменту бізнес-процесів. З метою підвищення ефективності управління дебіторською та кредиторською заборгованістю на підприємствах розроблено структурно-функціональну модель процесу управління дебіторською та кредиторською заборгованостями підприємства. Наведено концептуальні напрями удосконалення управління дебіторською та кредиторською заборгованістю та наголошено на необхідності посилення практичної складової запропонованих рекомендацій.

Ключові слова: дебіторська заборгованість, кредиторська заборгованість, управління дебіторською та кредиторською заборгованостями, бізнес-процес.

Постановка проблеми

Процес управління заборгованістю є важливим елементом загальної управлінської діяльності на підприємстві. В умовах несвочасного виконання зобов'язань і прострочення термінів позовної давності заборгованості обіг коштів, не повинен залежати від дій або планів контрагентів. Фінансове становище підприємства, показники платоспроможності і ліквідності безпосередньо залежать від того, наскільки швидко кошти в розрахунках перетворюються в реальні гроші. Забезпечення ефективності управління складовими заборгованості підприємства, а саме, дебіторською та кредиторською частками, підвищує ефективність формування оборотного капіталу, що є необхідним для здійснення поточної діяльності підприємства, забезпечення його платоспроможності, ліквідності, кредитоспроможності та рентабельності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Проблемні аспекти управління заборгованістю підприємства досліджувалися українськими та іноземними вченими. Так, Костюнік О.В. досліджував підходи до економічного змісту дебіторської та кредиторської заборгованості, розглянув їх склад та структуру та окреслив напрями і прийоми управління дебіторською та кредиторською заборгованістю та їх співвідношенням [0], також він розглянув елементи міжнародної та вітчизняної систем обліку розрахункових операцій з дебіторської та кредиторської [0]. Хохлов М.П. розглядав етапи та основні моделі управління кредиторською та дебіторською заборгованістю, окреслив основні переваги та недоліки заборгованостей для підприємства [0]. Пеняк Ю.С. та Данильчук І.В. акцентують увагу на питаннях організації управління дебіторською заборгованістю як передумови посилення платіжної дисципліни [0].

Ярмак О.В. та Прокудін К.О. приділяють увагу сутнісним характеристикам дебіторської та кредиторської заборгованості, напрямам і прийомам управління дебіторською та кредиторською заборгованістю та їх співвідношенням, надають характеристику основним етапам формування системи управління дебіторської та кредиторської заборгованості для забезпечення економічної безпеки і стабільності діяльності підприємства [0]. Бондаренко Д.О. опрацювала методіку управління портфелем дебіторської заборгованості бізнесової структури [0].

Аналіз літературних джерел доводить, що економісти-науковці опрацювали слушні напрямки методологічного характеру управління дебіторською та кредиторською заборгованостями. Проте наразі необхідне більш глибоке дослідження моделювання процесу управління дебіторською та кредиторською заборгованостями в системі адміністрування фінансової діяльності підприємства.

Мета статті полягає у дослідженні та моделюванні процесу управління заборгованістю в системі адміністрування фінансової діяльності підприємства.

Виклад основного матеріалу

Суть фінансової діяльності підприємства полягає у виникненні грошових відносин, пов'язаних з неперервним кругообігом коштів у формах витрачання ресурсів, одержання доходів, їх використання, а також з приводу відносин з постачальниками, покупцями продукції, працівниками підприємства, державними органами та ін. Усі господарські операції, крім тих, що ведуть до зростання власного капіталу, викликають зміни дебіторської або кредиторської заборгованості. Дебіторська та кредиторська заборгованість виступають важливим джерелом формування фінансів на підприємстві, а також впливають на діяльність кожної підпорядкованої структури за способами розрахунків та платежів. Економічна природа дебіторської та кредиторської заборгованостей криється в економічних інтересах підприємств з одного боку, і дебіторами та кредиторами з іншого боку [0]. Згідно П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість», дебітори – юридичні або фізичні особи, які внаслідок минулих подій заборгували підприємству певні суми грошових коштів, їх еквівалентів або інших активів. Щодо кредиторів, то це юридичні або фізичні особи, яким належать права вимоги до боржника [0].

Дебіторська заборгованість є одним з різновидів активів підприємства, який може бути реалізований, переданий, обмінаний на майно, продукцію, результати виконання робіт або надання послуг. У залежності від розміру, складу дебіторської заборгованості, термінів її погашення, а також від того, яка ймовірність непогашення заборгованості, можна зробити

висновок про стан оборотних коштів підприємства та тенденції його розвитку [0].

Отже, дебіторська заборгованість – це тимчасове заморожування оборотних активів у господарській діяльності підприємства, що стає причиною фінансових ускладнень. Як зазначає Т.В. Момот, дебіторська заборгованість – це відкритий кредит, безвідсоткова позика контрагентам [0, с. 207]. Кредиторська заборгованість – це заборгованість підприємства, яка виникла внаслідок минулих подій і погашення якої в майбутньому, як очікується, призведе до зменшення ресурсів підприємства, що втілюють у собі економічні вигоди. Тобто, це борги перед контрагентами, працівниками, банками, податковою. Наявність кредиторської заборгованості у підприємства суттєво впливає на забезпечення оборотними коштами. Повільні розрахунки по її погашенню надають підприємствам додаткову можливість короткострокового фінансування. Підприємства в більшості випадків самостійно вирішують питання щодо обсягів, строків і форми платежів постачальникам. Що стосується розрахунків з бюджетом і банками, підприємства намагаються виконувати свої фінансові зобов'язання, оскільки це пов'язано з застосуванням штрафних санкцій за порушення як строків, так і обсягів платежів. Тому наявність кредиторської заборгованості свідчить про те, що підприємства свої фінансові труднощі перекладають перш за все на своїх постачальників [0].

Доцільним є також зупинитися на сутності поняття «адміністрування». З цього приводу цікавим є дослідження О.В. Серова [0, с. 18], який розглядає багатоаспектність зазначеного поняття «адміністрування з позиції англо-американської традиції. Автор зауважує, що в іноземній практиці зміст цього поняття трактується як: контроль та управління чимось (системами, організацією або бізнесом); група людей, які організують або контролюють щось; діяльність, що поєднує управління роботою підприємства чи організації; уряд країни в особливий період часу; процес управління чимось (особливо законів, урядових перевірок тощо). Тож виходячи з вищеведеного під управлінням заборгованістю в системі адміністрування фінансової діяльності підприємства будемо розуміти процес управління дебіторською й кредиторською заборгованостями в системі управління підприємства з метою забезпечення ефективності його діяльності та сталого розвитку.

Дебіторська й кредиторська заборгованість є природною складовою бухгалтерського балансу підприємства. Сам факт існування дебіторської заборгованості є кредитування господарюючим суб'єктом своїх клієнтів. Суттєва частина дебіторської заборгованості формується як борги покупців. Але ж своєчасне й достатнє надходження коштів від

клієнтів є головним завданням управління рухом дебіторської заборгованості. Тому кредитна політика, що по суті є внутрішнім ініціатором виникнення дебіторської заборгованості, повинна бути зваженою й відповідати економічним інтересам підприємства, адже її наслідки безпосередньо впливають на ліквідність балансу.

Причинами утворення дебіторської заборгованості є: несвоєчасна оплата за надані підприємством платні послуги, відвантажену продукцію; несвоєчасне відображення в обліку документів про отримання матеріальних цінностей, робіт, послуг. Кредиторська заборгованість виступає джерелом запозичених для покриття оборотних активів та має негативний вплив

на формування фінансів підприємства. На розмір кредиторської заборгованості впливає обсяг закупівель і частка в ньому на умовах наступної оплати, умови розрахунків, політика та якість аналізу кредиторської заборгованості. В процесі оптимізації кредиторської заборгованості необхідно здійснити внутрішній аудит відповідності фактичних показників їх необхідному рівню, а також аналіз причин відхилень, що виникають [0].

Наявність дебіторської і кредиторської заборгованості може мати певні переваги та недоліки. У табл. 1 представлено головні переваги і недоліки формування дебіторської та кредиторської заборгованостей на підприємстві.

Таблиця 1

Переваги та недоліки формування дебіторської та кредиторської заборгованостей підприємств [0]

Напрямок впливу	Дебіторська заборгованість	Кредиторська заборгованість
Позитивний вплив на діяльність підприємства	стимулювання збільшення об'ємів продажу; встановлення стабільних і тривалих зав'язків з покупцями; формування конкурентоспроможного асортименту товарів; прискорення реалізації запасів і відповідне зниження витрат по їх утриманню та ін.	додаткове фінансування оборотних коштів і нарощування економічного потенціалу; здобуття додаткового прибутку; зниження витрат на залучення капіталу; зниження ризику втрат від інфляції та ін.
Негативний вплив на діяльність підприємства	вилучення коштів із обороту; виникнення витрат на управління дебіторською заборгованістю; виникнення ризику неповернення і втрат від інфляції, і зниження прибутку та ін.	підвищення розміру зобов'язань; виникнення втрат від недоотримання знижок на продукцію, товари, послуги, що купуються; виникнення ризику втрати платоспроможності і фінансової стійкості та ін.

Прискорення обігу дебіторської заборгованості й уповільнення кредиторської поліпшує фінансовий стан підприємства, оскільки за швидкого обігу дебіторської заборгованості та повільного – кредиторської остання покриває дебіторську заборгованість і при цьому є джерелом фінансування інших елементів оборотних активів [0].

Управління дебіторською та кредиторською заборгованістю передбачає:

- 1) обґрунтування можливості виникнення дебіторської та кредиторської заборгованості;
- 2) визначення політики надання кредиту та інкасації для різних груп покупців (постачальниками) і видів продукції;
- 3) аналіз і ранжування покупців (постачальників) залежно від обсягів закупівлі, історії кредитних відносин і запропонованих умов оплати;
- 4) контроль розрахунків із дебіторами (кредиторами) за відстрочену або прострочену заборгованість та вивчення причин недотримання договірної дисципліни;

5) своєчасне визначення прийомів прискорення обігу оборотних активів і зменшення безнадійних боргів;

6) забезпечення умов продажів, що гарантують надходження грошових коштів;

7) прогноз надходжень грошових коштів від дебіторів на основі коефіцієнтів інкасації [0].

Ефективність управління дебіторською та кредиторською заборгованостями на підприємстві потребує формування певної моделі менеджменту бізнес-процесів, при цьому слід звернути увагу на фактори, які пов'язані з особливостями господарювання підприємства, його фінансовими можливостями та загальною стратегією розвитку.

Моделювання бізнес-процесів підприємств дозволяє виявляти причинно-наслідкові зв'язки в дисфункціях виробничої діяльності і переходити до моделі стійкого розвитку з ефективним використанням ресурсних потоків. Моделювання розглядається як технологія, яка виступає методичною основою моделі, що пов'язує сучасний аналітичний процес та

економічну дійсність. Моделювання дозволяє визначити стан функціонування об'єкта дослідження (оціночна функція); виявити можливі зміни стану об'єкта (діагностична функція) та передбачити можливі заходи щодо покращення або відновлення стану суб'єкта (пошукова функція) [0].

Для побудови бізнес-процесу управління дебіторською і кредиторською заборгованостями підприємств використано програмний продукт Ramus – кросплатформа система моделювання та аналізу бізнес-процесів. Ramus – це потужний інструмент бізнес-аналітиків у створенні та оновленні систем управління підприємств. «Ramus» дозволяє створювати графічні моделі бізнес-процесів згідно правил синтаксису IDEF. Методологія IDEF0 дає можливість для опису бізнесу організації на верхньому

рівні з акцентом на управління процесами. Саме вона дозволить віддзеркалити та проаналізувати модель управління дебіторською і кредиторською заборгованостями підприємства у різних площинах враховуючи вплив факторів зовнішнього середовища та індивідуальні вхідні параметри. При цьому ширина та глибина самого процесу управління дебіторською і кредиторською заборгованостями підприємства буде визначатися керівництвом, особливо, що приймає рішення, а також інформаційною системою підприємства. Це дасть можливість не перевантажувати обрану модель зайвою інформацією.

Контекстна діаграма «Управління дебіторською і кредиторською заборгованостями підприємства» представлена на рис. 1.

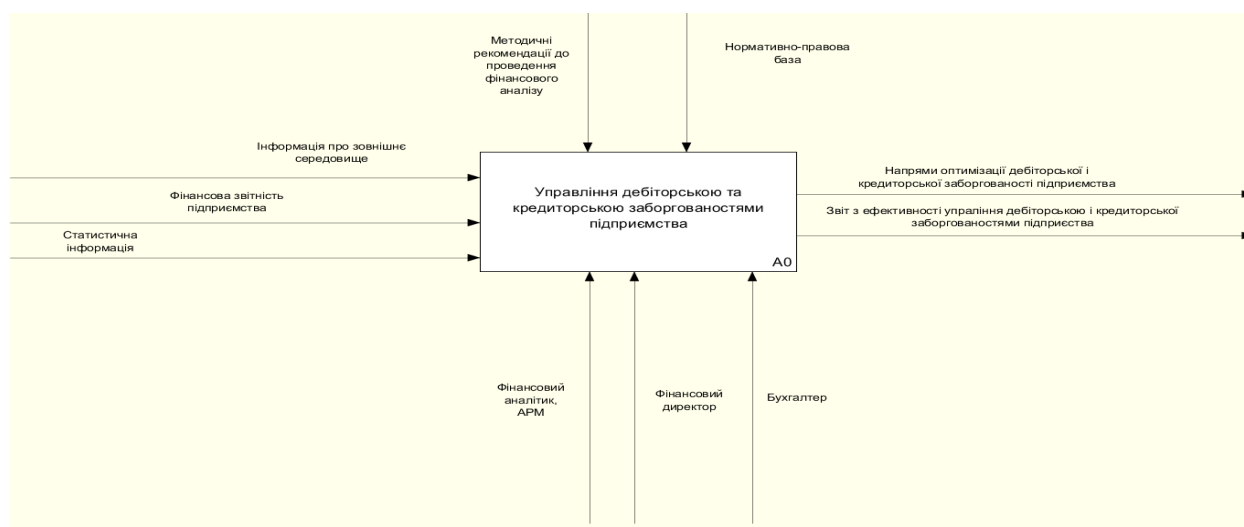

Рис. 1. Контекстна діаграма «Управління дебіторською і кредиторською заборгованостями підприємства»

На контекстній діаграмі по центру блок головної задачі, який відображає сутність моделі, мету її побудування та передбачає сукупність запитань, на які має відповідати модель.

Зверху блока вказані елементи, що мають значення «Управління» (Control), яке здійснюється на базі методики проведення фінансового аналізу нормативної бази. З лівого боку на вході (Input) для рішення задачі подається різноманітна статична інформація. Щодо механізмів (Mechanism), які впливають на рекомендації щодо управління дебіторською і кредиторською заборгованостями, то до них належать ресурси, які використовуються.

В рамках задачі, що вирішується, пропонується реалізувати наступні етапи (рис. 2).

Формування системи індикативних показників здійснюється на основі даних внутрішніх та зовнішніх джерел інформації, які виступають вхідною інформацією в контекстній діаграмі. Система показників діяльності підприємства має відповідати наступним критеріям: базуватися на чинній бухгал-

терській та статистичній звітності; за можливості алгоритми і формули розрахунку показників мають бути простими; бути оперативною для відповідного реагування; охоплювати всі сторони діяльності підприємства; мають бути суттєвими і значимими.

У процесі оцінки стану та якості формування кредиторської та дебіторської заборгованостей оцінюються їх величини, структура та динаміка за видами з використанням прийомів горизонтального і вертикального аналізу підприємства, здійснюється аналіз найважливіших параметрів у цілому, а також основних господарських операцій. Кількісно якість управління розраховується за допомогою системи показників, що характеризують структуру дебіторської та кредиторської заборгованостей, співвідношення елементів заборгованостей та фінансово-експлуатаційні потреби підприємства. Від розміру фінансово-експлуатаційних потреб залежить фінансовий стан і потреба у короткостроковому фінансуванні підприємства.

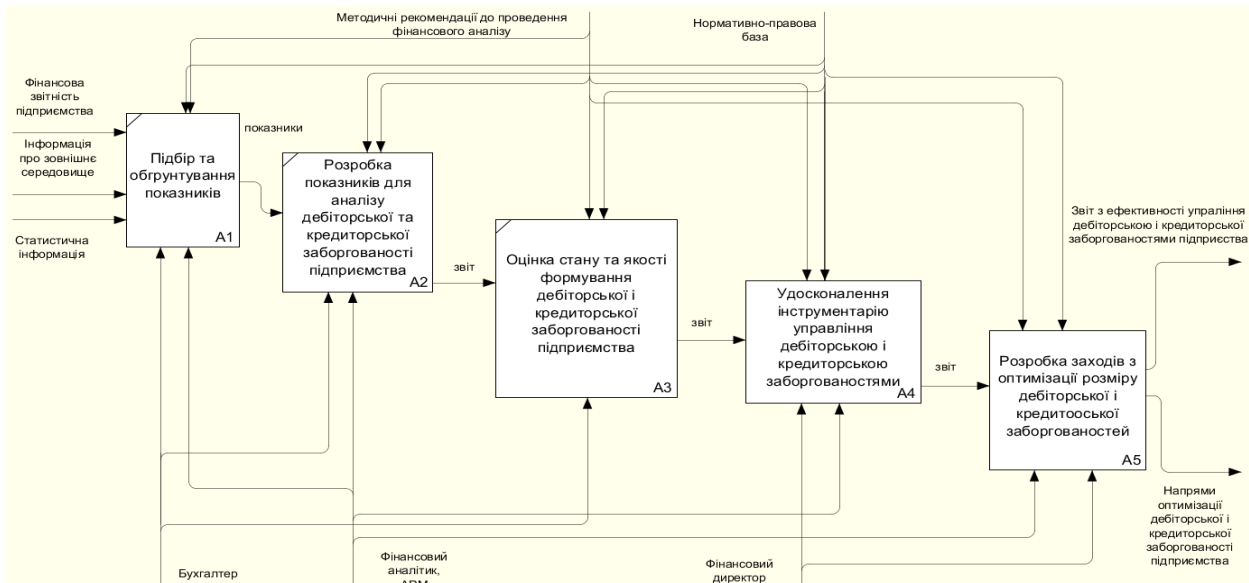

Рис. 2. Декомпозиція контекстної діаграми «Управління дебіторською і кредиторською заборгованостями підприємства»

Ефективність процесу управління заборгованостями визначають на основі розрахунку відповідної системи показників до якої ввійшли показники, що характеризують швидкість руху заборгованостей і їхніх основних елементів, тривалість операційного й фінансового циклів і коефіцієнти, які визначають

співвідношення тривалості одного обороту основних видів заборгованостей.

Декомпозицію процесу «Удосконалення інструментарію управління дебіторською і кредиторською заборгованостями» представлено на рис. 3.

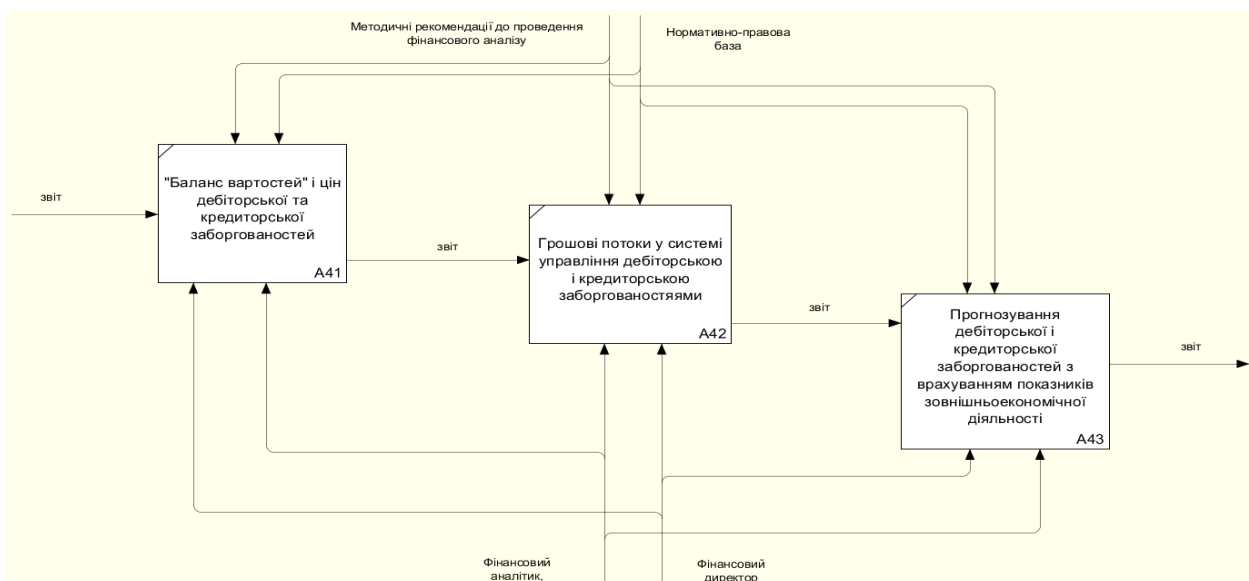

Рис. 3. Декомпозиція процесу «Удосконалення інструментарію управління дебіторською і кредиторською заборгованостями»

Ключовим фактором, який в значній мірі визначає оцінку вартості заборгованостей є фактор часу. В умовах абсолютної надійності боржника – це основний фактор для формування думки про вартість заборгованості. Наступним ключовим фактором, що визначає оцінку вартості дебіторської та кредиторської заборгованостей є ступінь ліквідності. Суттєву роль серед ринкових факторів відіграє конкуренція,

рівень якої впливає на умови договорів і вартість дебіторської та кредиторської заборгованості. Важливим моментом при оцінці дебіторської та кредиторської заборгованостей є пропорційність між їх розмірами й розмірами доходів підприємства.

Управління дебіторською та кредиторською заборгованостями є важливою складовою в системі управління грошовими потоками підприємства. В

рамках цього процесу формується система показників оцінки ефективності дебіторської та кредиторської заборгованостей у системі руху грошових потоків та оцінюється їхня динаміка впродовж аналізованих календарних періодів.

Управління дебіторською та кредиторською заборгованостями входить у склад загальної політики управління підприємством. Використовуючи метод експертних оцінок, пропонується прогнозування значень основних показників, що характеризують якість і ефективність управління дебіторською та кредиторською заборгованостями на основі рекомендованих норм, базових цілей та подолання визначених недоліків для досліджуваного підприємства.

Останнім блоком процесу управління дебіторською і кредиторською заборгованостями підприємства є процес розробки заходів з оптимізації розміру дебіторської і кредиторської заборгованостей (рис. 4), який включає:

1) розробку кредитної політики підприємства, що включає принципи кредитування клієнтів; регламент роботи з дебіторською заборгованістю; регламент укладення договорів; положення про знижки; посадові інструкції, які передбачають права, обов'язки і відповідальність персоналу; форми договорів;

2) аналіз ранжування покупців за ступенем ризику виникнення сумнівної та безнадійної заборгованості;

3) встановити стандарти кредитоспроможності, тобто критерії, за якими оцінюється фінансова спроможність клієнта і що впливають звідси варіанти оплати;

4) встановлення системи знижок;

5) контроль розрахунків з дебіторами і кредиторами.

Грошові потоки необхідно збалансувати за обсягом і термінах надходження, при цьому кінцеве сальдо має бути позитивним (касовий приріст).

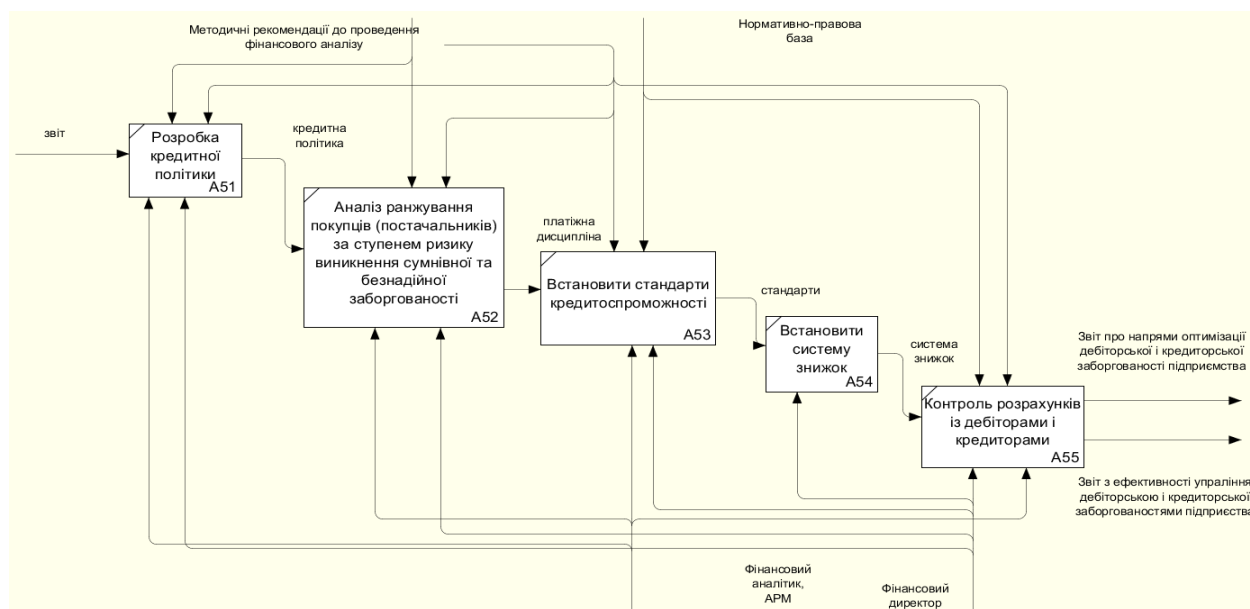

Рис. 4. Декомпозиція процесу «Розробка заходів з оптимізації дебіторської і кредиторської заборгованостей»

При виникненні дефіциту грошових коштів і негативного кінцевого сальдо необхідно переглянути розрахунки з дебіторами і вибудувати взаємини з контрагентами так, щоб ліквідувати цей дефіцит. Розрахунки з дебіторами відображаються в бюджеті дебіторської заборгованостей, який формується на основі планованого надходження коштів від дебіторів з урахуванням заборгованості на початок періоду планування. Бюджет дебіторської та кредиторської заборгованостей може мати багатовірневу структуру залежно від розмірів підприємства і деталізації основних функцій. Особливу увагу при управлінні дебіторською заборгованістю треба приділяти зміні таких параметрів, як загальний обсяг заборгованості, заборгованість окремих дебіторів,

оборотність. Постійне спостереження за означеними параметрами дозволить оперативно вжити необхідних заходів у разі їх несприятливих динамічних змін.

Висновки

Таким чином, ефективне управління дебіторською та кредиторською заборгованістю підприємства є цілісним процесом. Постійне перевищення дебіторської заборгованості над кредиторською може призвести до фінансової нестабільності підприємства. Результатом реалізації процесу управління дебіторською заборгованістю на підприємстві є отримання грошових коштів та мінімізація дебіторської заборгованості. Ефективна політика управління дебіторською та кредиторською заборгованостями

дає змогу розширювати ринки збуту товарів/послуг, залучати нових реалізаторів продукції, але прорахунки в роботі з дебіторами можуть призвести до непередбачуваних наслідків, зокрема і до банкрутства підприємства. Ефективне управління заборгованістю дозволить адекватно оцінити фінансове становище і сформулювати важливі стратегічні рішення щодо стабілізації фінансового стану підприємства. Запропонована структурно-функціональна модель процесу управління дебіторською та кредиторською заборгованостями підприємства, дозволяє виявити недоліки в організації даного процесу на підприємстві. Це, в свою чергу, сприяє поліпшенню пошуку та визначення шляхів удосконалення механізму управління дебіторською та кредиторською заборгованостями підприємства з метою більш ефективної діяльності підприємства.

Література

1. Костюнік О.В. Управління дебіторською та кредиторською заборгованістю на підприємствах / О.В. Костюнік, В.В. Сторожук // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2017. – Вип. 27, Ч. 3. – С. 113–116. URL: http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_27/3/28.pdf
2. Костюнік О.В. Деякі питання регулювання дебіторської та кредиторської заборгованостей українських підприємств / О.В. Костюнік, Д.М. Недашківська // Інвестиції: практика та досвід. – 2017. – № 19. – С. 45–50. URL: https://www.investplan.com.ua/pdf/19_2017/11.pdf
3. Хохлов М.П. Управління дебіторською та кредиторською заборгованістю підприємства / М.П. Хохлов, О.С. Корнієнко // Економіка і суспільство. – 2017. – Вип. 10. – С. 402–407. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/10_ukr/70.pdf
4. Пеняк Ю.С. Механізм управління дебіторською заборгованістю підприємств / Ю.С. Пеняк, І.В. Данильчук // Економіка та управління підприємствами. – 2018. – Вип. 24. – С. 229–235. URL: https://www.market-infr.od.ua/journals/2018/24_2018_ukr/41.pdf
5. Ярмач О.В. Управління дебіторською та кредиторською заборгованостями підприємства / О.В. Ярмач, К.О. Прокудін // Економіка. Фінанси. Право. – 2020. – № 11/2. – С. 28–31. URL: <https://efp.in.ua/uk/journal-article/527>
6. Москалюк Г.О. Система внутрішнього контролю дебіторської та кредиторської заборгованості: напрямки удосконалення і розвитку / Г.О. Москалюк // Ефективна економіка. – 2013. – № 4. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1899>
7. Бондаренко Д.О. Особливості обліку кредиторської заборгованості в умовах переходу на міжнародні стандарти [Електронний ресурс] / Д.О. Бондаренко // Офіційний сайт Житомирської наукової бухгалтерської школи Франца Бутиця. – Режим доступу: <http://zsas.zhitomir.org/ru/forum>
8. Момот Т.В. Сучасні моделі управління дебіторською заборгованістю підприємства / Т.В. Момот, Бреславська Г.М. // Коммунальное хозяйство городов. – 2008. – Вип. 85. – С. 207–211. URL: https://eprints.kname.edu.ua/9731/1/207-211%D0%9C%D0%BE%D0%BC%D0%BE%D1%82_%D0%A2%D0%92.pdf
9. Koubarakis M. Business process modeling and design – a formal model and methodology / M. Koubarakis, D. Plexousakis // *BT Technology Journal*. – 1999. – Vol. 17(4). – P. 23–35.
10. Білик М.Д. Управління дебіторською заборгованістю підприємства / М.Д. Білик // Фінанси України. – 2003. – № 12. – С. 24–36.
11. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 "Дебіторська заборгованість" затверджений наказом Міністерства фінансів України № 237 від 08.10.1999 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0725-99>
12. Чернобривець М.М. Дебіторська заборгованість: сутність та причини виникнення / М.М. Чернобривець // *Європейські перспективи*. – 2013. – № 10. – С. 181–185.
13. Курищук В.В. Короткострокове кредитування зовнішньоекономічної діяльності підприємств українськими банками / В.В. Курищук // *Формування ринкових відносин в Україні*. – 2008. – № 12. – С. 143–148.
14. Драбаніч А.В. Кредиторська заборгованість: поняття, сутність, відображення у обліку / А.В. Драбаніч // *Вісник ОНУ імені І. І. Мечникова*. – 2017. – № 4(57). – С. 127–131.
15. Важинський С.Е. Методика та організація наукових досліджень : навч. посіб. / С.Е. Важинський, Т.І. Щербак. – Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2016. – 260 с.
16. Серов О.В. Аналіз термінологічного забезпечення категорійно-понятійного апарату в галузі знань «публічне управління й адміністрування» / О.В. Серов // *Державне управління: теорія та практика*. – 2016. – № 2. – С. 15–23.

References

1. Kostyunik, O.V., Storozhuk, V.V. (2017). Upravlinnya debitorskoyu ta kreditorskoyu zaborgovanisty na pidpriemstvah. *Naukoviy visnik Hersonskogo derzhavnogo universitetu*, 27(3), 113–116. URL: http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_27/3/28.pdf [in Ukrainian]
2. Kostyunik, O.V., Nedashkovska, D.M. (2017). Deyaki pitannya reguluvannya debitorskoyi ta kreditorskoyi zaborgovanostej ukrayinskih pidpriemstv. *Investyciyi: praktyka ta dosvid*, 19, 45–50. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/19_2017/11.pdf [in Ukrainian]
3. Hohlov, M.P., Korniyenko, O.S. (2017). Upravlinnya debitorskoyu ta kreditorskoyu zaborgovanisty na pidpriemstva. *Ekonomika i suspilstvo*, 10, 402–407. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/10_ukr/70.pdf [in Ukrainian]
4. Penyak, Yu.S., Danilchuk, I.V. (2018). Mechanizm upravlinnya debitorskoyu zaborgovanisty na pidpriemstv. *Ekonomika ta upravlinnya pidpriemstvami*, 24, 229–235. URL: https://www.market-infr.od.ua/journals/2018/24_2018_ukr/41.pdf [in Ukrainian]
5. Yarmak, O.V., Prokudin, K.O. (2020). Upravlinnya debitorskoyu ta kreditorskoyu zaborgovanostyami pidpriemstva. *Ekonomika. Finansi. Pravo*, 11/2, 28–31. URL: <https://efp.in.ua/uk/journal-article/527> [in Ukrainian]
6. Moskalyuk, G.O. (2013). Sistema vnutrishnogo kontrolyu debitorskoyi ta kreditorskoyi zaborgovanosti: napryami udoskonalennya i rozvitku. *Efektivna ekonomika*, 4. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1899> [in Ukrainian]
7. Bondarenko, D.O. Osoblivosti obliku kreditorskoyi zaborgovanosti v umovah perehodu na mizhnarodni standarti. Oficijniy sayt Zhitomirskoyi naukoyi buhgalterskoyi shkoli

Franca Butincyа. URL: <http://zsas.zhitomir.org/ru/forum> [in Ukrainian]

8. Momot, T.V., Breslavskа, G.M. (2008). Suchasni modeli upravlinnya debitorskoyu zaborgovanistyu pidpriyemstva. *Municipal economy of cities*, 85, 207–211. URL: https://eprints.kname.edu.ua/9731/1/207-211%D0%9C%D0%BE%D0%BC%D0%BE%D1%82_%D0%A2%D0%92.pdf [in Ukrainian]

9. Koubarakis, M., Plexousakis, D. (1999). Business process modeling and design – a formal model and methodology. *BT Technology Journal*, 17(4), 23–35.

10. Bilik, M.D. (2003). Upravlinnya debitorskoyu zaborgovanistyu pidpriyemstva. *Finansi Ukrayini*, 12, 24–36. [in Ukrainian]

11. Polozhennya (standart) buhgalterskogo obliku 10 "Debitorska zaborgovanist" zatverdzenij nakazom Ministerstva finansiv Ukrayini No 237 vid 08.10.1999. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0725-99> [in Ukrainian]

12. Chornobryvec, M.M. (2013). Debitorska zaborgovanist: sutnist ta prichini viniknennya. *Yevropejski perspektivi*, 10, 181–185. [in Ukrainian]

13. Kurishuk, V.V. (2008). Korotkostrokovе kredituvannya zovnishnoekonomichnoyi diyalnosti pidpriyemstv ukrayinskimi bankami. *Formuvannya rinkovih vidnosin v Ukrayini*, 12, 143–148. [in Ukrainian]

14. Drabanich, A.V. (2017). Kreditorska zaborgovanist: ponyattya, sutnist, vidobrazhennya u obliku. *Visnik ONU imeni I.I. Mechnikova*, 4(57), 127–131. [in Ukrainian]

15. Vazhinskij, S.E., Sherbak, T.I. (2016). *Metodika ta organizaciya naukovih doslidzhen*. Sumi, SumDPU imeni A.S. Makarenka. [in Ukrainian]

16. Syerov, O.V. (2016). Analiz terminologichnogo zabezpechennya kategorijno-ponyatijnogo aparatu v galuzi znan «publichne upravlinnya j administruvannya». *Derzhavne upravlinnya: teoriya ta praktika*, 2, 15–23. [in Ukrainian]

Рецензент: д-р екон. наук, доцент М.Ю. Карпушенко, Харківський національний університет міського господарства імені О.М. Бекетова, Україна.

Автор: САБЛІНА Наталя Вікторівна
кандидат економічних наук, доцент, доцент каф. фінансів
Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця
E-mail – nsablina@bigmir.net
ID ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1931-2851>

Автор: ЛИТОВЧЕНКО Олена Юріївна
кандидат економічних наук, доцент, доцент каф. фінансово-економічної безпеки, обліку і аудиту
Харківський національний університет міського господарства імені О.М. Бекетова
E-mail – Olena.Lytovchenko@kname.edu.ua
ID ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7852-4918>

MODELING THE PROCESS OF DEBT MANAGEMENT IN THE SYSTEM OF ADMINISTRATION OF FINANCIAL ACTIVITIES OF THE ENTERPRISE

N. Sablina¹, O. Lytovchenko²

¹Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics, Ukraine

²O.M. Beketov National University of Urban Economy in Kharkiv, Ukraine

The article considers topical aspects of managing receivables and payables of the enterprise as a prerequisite for improving payment discipline. The essence of debt management in the system of administration of financial activity of the enterprise, the economic nature of receivables and payables, the advantages and disadvantages of the formation of receivables and payables of the enterprise are studied. Part of the receivables and payables in the financial and economic activities of the enterprise is inevitable and must be within acceptable limits, respectively, not to cause financial risks that may cause bankruptcy. The article emphasizes the need for rational and sound management of receivables and payables, as it has a direct impact on the effective functioning and development of the enterprise, the level of its financial results and image among partner companies. The reasons for the formation and impact on the activities of enterprises receivables and payables are outlined. Factors influencing the amount of accounts payable are considered. The main tasks of receivables and payables management of the enterprise are researched and formulated. The system of measures for management of receivables and payables of the enterprise is investigated and generalized. the company needs to form a certain model of business process management. In order to increase the efficiency of receivables and payables management at enterprises, a structural and functional model of the company's receivables and payables management process has been developed. The conceptual directions of improving the management of receivables and payables are given and the need to strengthen the practical component of the proposed recommendations is emphasized.

Keywords: *receivables, accounts payable, receivables and payables management, business process.*